

Окремий блок доповідей було присвячено Жидачівщині, оскільки саме тут містилися маєтності І.Виговського, його дружини Олени та сина Остапа. Це – повідомлення завідувачів кафедр Львівського національного університету ім. Івана Франка д-ра іст. наук, проф. *Л.Войтовича* («Жидачівське князівство – Жидачівська земля – Жидачівський повіт»), д-ра іст. наук, проф. *М.Кріля* («Конфесійна боротьба на дрогобицько-самбірському Підгір'ї у першій половині XVII ст.»), а також канд. іст. наук *В.Слободяна* («Церкви Любомльського староства за часів старости Івана Виговського»).

Для учасників читань було організовано цікаву культурну програму, що включала відвідини Музею-меморіалу Івана Виговського, екскурсію до трьох галицьких замків – Золочівського, Олеського, Підгорецького тощо. Безумовно, наукові читання у Музеї-меморіалі Івана Виговського стали новим кроком як у дослідженні життя й діяльності цього гетьмана України, так і у справі вивчення одного з найцікавіших регіонів нашої країни.

Г.Ю.Баженова (Київ)

МІЖНАРОДНА ЛІТНЯ ШКОЛА «ВИВЧЕННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ РОСІЙСЬКОЇ СПАДЩИНИ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ»

Період інтенсивної діяльності науковців, зокрема істориків, фактично збігається з початком навчального року. Однак тенденції останніх років свідчать про те, що і літо (традиційний період відпусток) також можна використати з користю. Навіть більше, поєднати корисне з приємним. Особливе місце у цьому контексті відводиться літнім школам – кількотижневим тематичним зібранням наукової молоді з різних країн та установ. Характерно, що ця форма міжнародної наукової комунікації стає дедалі популярнішою, оскільки дає дослідникам змогу у стислі терміни ознайомитися з останніми досягненнями провідних учених різних наукових шкіл і напрямів, а також з історико-культурними пам'ятками місця проведення сесії. Регулярно такі зібрання проводить центр східноєвропейських студій Варшавського університету та інститут міждисциплінарних досліджень «*Artes liberales*» Варшавського університету. Традиційними стали також літні школи молодих учених країн СНД у рамках Міжнародної асоціації інститутів історії країн СНД та ін.

Одним із таких зібрань стала наукова сесія «Вивчення та викладання російської спадщини у глобальному світі», проведена 17–29 липня 2009 р. поблизу Лівадії у Криму. Її ідейними натхненниками виступили доктор історичних наук, професор історії Університету Темпл у Філадельфії (США) В.Зубок та його дружина, канд. психол. наук О.Вітенберг. Ця школа стала логічним продовженням дворічного циклу курсів підвищення кваліфікації, які протягом 2007–2008 рр. В.Зубок проводив для молодих викладачів гуманітарних і соціальних наук класичних університетів та педагогічних вузів Російської Федерації. Фактично ці курси були спробою підтримати периферійну науку в Росії за допомогою коштів фонду Карнегі. Важливим для В.Зубка як організатора таких наукових сесій стало забезпечення і збереження міждисциплінарності в їх роботі, що передбачало запрошення фахівців різних дисциплін. Як результат, поряд з істориками у межах курсів працювали також соціологи й економісти.

Осміслення нагромадженого досвіду та результатів роботи курсів спонукало В.Зубка до проведення літньої наукової школи міжнародного формату. Цю ідею фінансово підтримали фонди Карнегі та «Русский мир», які й забезпечували умови роботи форуму. Важливо, що під час його підготовки було реалізовано декілька новаторських ідей. Зокрема, у роботі школи взяли участь як російські, так і американські викладачі, причому вдалося зібрати вчених, які досягли неабияких висот у своїх галузях. По-друге, до викладання було запрошено науковців, які стали продуктом «відпливу мізків» передовсім тих, хто вже досяг наукових та викладацьких висот у США і вільно спілкується як російською, так і англійською мовами. Окрім того, організаторам удалося поєднати цей проект із «поверненням мізків». У результаті вони познайомили вчених, які залишили Росію у 1980 – на початку 1990-х рр., із молодим поколінням, яке виростало на пострадянському просторі за останні 15–20 років.

Учасниками літньої школи у Криму стали 29 осіб, яких було обрано з-поміж 100 кандидатів. Вони представляли наукові установи та навчальні заклади України (Київ), Польщі (Люблін), Росії (Архангельськ, Вологда, Єкатеринбург, Москва, Новосибірськ, Омськ, Оренбург, Перм, П'ятигорськ, Самара, Саратов, Твер, Тобольськ, Тула, Чита, Ярославль), Білорусії (Мінськ), Молдови (Кишинів), Вірменії (Єреван), Киргизстану (Бішкек) та США (Лонг-Біч (шт. Каліфорнія), Чикаго (шт. Іллінойс), Мейкон (шт. Джорджія), Вашингтон (округ Колумбія), Міссула (шт. Монтана)). Основним критерієм відбору учасників було поєднання кандидатами наукової діяльності в галузі історії, культури та мови з творчим викладацьким досвідом. Незаперечною заслугою організаторів форуму стало те, що вони дали можливість зустрітися і працювати у межах одного проекту представникам різних дисциплін.

Важливо наголосити, що до викладацького колективу літньої школи у Криму ввійшли вчені зі світовими іменами: професори *В.Красних* (філологічний факультет Московського державного університету ім. М.Ломоносова), *О.Цветкова* (декан психологічного факультету Санкт-Петербурзького державного університету), *Г.Касьянов* (Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ), *А.Зубов* (Московський державний інститут міжнародних відносин), *О.Міллер* (Центральноєвропейський університет, Будапешт), *Ю.Сльозкін*, *Л.Літл*, *А.Юрчак* (університет Берклі, США), *І.Поллок* (університет Браун, США) і *П.Чанут* (Гарвардський університет, США). Вочевидь, за такого вдалого підбору лекторів першочерговим завданням організаторів було зробити їхній коефіцієнт корисної дії максимальним. Для цього В.Зубок і О.Вітенберг спробували «підігнати» учасників школи під професуру, щоб кожний із викладачів мав свою маленьку аудиторію. І такий підхід виявився досить вдалим.

Основна мета форуму полягала в обговоренні та розробленні комплексних освітніх стратегій із навчання російській історії, культурі та мові в Росії, на пострадянському просторі, а також у країнах Європи та США. Для реалізації цієї мети на загальне обговорення було винесено такі тематичні блоки: 1) Російська імперія: спадщина і пам'ять у сучасній Росії та сусідніх країнах; 2) російськомовна радянська культура та її спадщина (вплив) у пострадянському просторі й у російськомовних діаспорах; 3) проблеми викладання російської історії, літератури і мови у США та Європі; 4) війна «національних історій» та історична політика на пострадянському просторі; 5) російська мова як *lingua franca*; 6) викладання російської спадщини та «покоління 2000-х»: культурологічні й методологічні спостереження тощо.

Загалом за час роботи сесії її учасники, серед яких була й автор цієї замітки, прослухали 23 лекції та взяли участь у 6 круглих столах на такі теми: «Російсько-радянська інтелігенція як історичний феномен», «Росія та її сусіди за “комунальною квартирою”: Радянський Союз – імперія чи багатонаціональна держава?», «Діалог істориків та славістів – що б ми хотіли черпнути один в одного?», «Суспільні перетворення після соціалізму. Країни колишнього Радянського Союзу. Антропологічний, політичний та історичний аналіз», «Війна “національних історій” та історична політика на пострадянському просторі», «Чи можливо викладати “безмотивну історію”?».

Під час роботи літньої школи всі її учасники мали можливість презентувати свої дослідницькі проекти і монографії, обговорити стратегії викладання гуманітарних дисциплін у сучасному поліетнічному та полікультурному світі, а також запропонувати власне розв'язання проблем, що виникають у викладанні. Окрім того, молоді науковці змогли почути, оцінити й порівняти змістову наповненість лекцій і стилі викладання досвідчених учених із різних країн. Одним із досягнень школи, на думку організаторів, стало обговорення проблеми «перекладу» російської спадщини у широкому сенсі мовами інших культур. А успішна реалізація цього проекту безпосередньо пов'язана з вивченням російської мови як іноземної. Вочевидь, для молодих американських славістів школа у Криму стала важливим стимулом для дослідження російської мови і культури, оскільки допомогла їм оцінити все багатство та переваги поліфонічного культурного спілкування.

Наприкінці роботи школи відбулася презентація двотомної фундаментальної монографії «История России. XX век» (Москва, 2009 р.). Підготовлена понад сорока авторами з Росії, України та інших країн під загальною редакцією професора А.Зубова книга налічує майже дві тисячі сторінок тексту, сотні фотографій і мап. Ця праця є спробою подивитися на історію Росії кінця XIX – початку XXI ст. та долю її суспільства без радянських чи пострадянських міфів, виробити нові підходи до її історії і продовжити дореволюційну традицію історієписання та історіософії.

Насичений науковий порядок денний доповнювався цікавою культурною програмою. Учасники форуму відвідали Севастополь, Балаклаву, Херсонес, а також палаци Дюльбер, Лівадійський, Воронцовський і будинок-музей А.Чехова в Ялті. Науковий діалог разом із культурним дозвіллям сприяли налагодженню ділових і дружніх стосунків між учасниками та викладачами.

Підсумовуючи результати роботи двотижневої літньої школи поблизу Лівадії, організатори залишилися задоволені творчим спілкуванням і доброзичливою атмосферою. Досвід цієї літньої школи може бути корисним і для українських науковців. По-перше, участь у міжнародних наукових форумах, конгресах, круглих столах, школах тощо дає молодим ученим чудову нагоду перевірити власний рівень професійної підготовки. По-друге, попри спільне історичне минуле із сусідніми країнами, як нам видається, ніхто не заохочує іноземців (перш за все росіян, поляків і турків) до вивчення української історії та формування деміфологізованого зовнішнього погляду на наше минуле. Водночас в Україні є що почерпнути й історикам сусідніх країн. У цьому плані надзвичайно корисним стало б налагодження співпраці з українськими вченими в американській діаспорі, українознавцями Росії та Польщі. А результати такої співпраці сприяли б наближенню вітчизняної історичної науки до світового рівня.

Щороку десятки українських істориків беруть участь у найрізноманітніших міжнародних наукових конференціях, круглих столах, школах і форумах, зокрема й за межами своєї країни. Залишається вірити, що в недалекому майбутньому іноземні вчені також стануть учасниками аналогічних заходів в Україні, організованих вітчизняними істориками, та будуть заохочені вивчати українську історію, адже умови для цього є.